Eduskunnan lakivaliokunta
Valiokuntaneuvos Tuokila

KAA 3/2016 vp Äitiyslaki: sisäministeriön lausunto kansalaisuuslakiin tarvittavista muutoksista

Lakivaliokunta on 15.12.2017 pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa kansalaisaloitteesta KAA 3/2016 vp, jossa ehdotetaan äitiyslain säätämistä. Sisäministeriö on 21.12.2017 lausunut, että ehdotettu äitiyslaki edellyttäisi muutoksia kansalaisuuslakiin. Lakivaliokunta on 21.12.2017 pyytänyt sisäministeriötä arvioimaan, mitä muutoksia kansalaisuuslakiin tarvittaisiin. Sisäministeriön lausunnon valmistelun aikana on oltu yhteydessä oikeusministeriöön sekä kuultu Maahanmuuttovirastoa.

Ehdotetun äitiyslain 52 §:n mukaan äitiyslakia sovellettaisiin kansalaisuuslain (359/2003) 9, 12, 26, 32 ja 58 §:n yhteydessä.

Sisäministeriö katsoo, että äitiyslaki edellyttäisi kansalaisuuslain 9, 12, 26 ja 32 §:n muuttamista. Muilta osin kansalaisuuslakia ei tarvitsisi muuttaa. Jos tarvittavat muutokset tehtäisiin kansalaisuuslakiin, äitiyslain 52 §:ssä ei olisi tarpeen viitata kansalaisuuslain kohtiin.

Kansalaisuuslain 58 § on siirtymäsäännös, jonka mukainen kansalaisuusilmoitus oli tehtävä viiden vuoden kuluessa siitä, kun kansalaisuuslaki tuli voimaan kesäkuussa 2003. Koska säännöksen mukainen ilmoitus oli tehtävä viimeistään kesäkuussa 2008, tätä lainkohtaa ei tarvitsisi muuttaa.

1 Muita kansalaisuuslain kohtia, joita ei tarvitsisi muuttaa

Ehdotetun äitiyslain 52 §:ssä ei ole viitattu seuraaviin kansalaisuuslain säännöksiin, joissa on mainittu vanhemmat:

- 11 § Vanhempien avioliitto
- 33 § Kansalaisuuden menettäminen väärien tietojen antamisen perusteella
- 40 § Viranomaisten keskinäinen ilmoitusvelvollisuus
- 60 § Määräajassa tehtävä kansalaisuusilmoitus

Näitäkään säännöksiä ei tarvitsisi muuttaa ehdotetun äitiyslain vuoksi.

Kansalaisuuslain 11 §:ssä säädetään sitä koskevan hallituksen esityksen mukaan niin sanotusta legitimaatiosta, jolla tarkoitetaan tässä yhteydessä lapsen saamaa isän kansalaisuutta lapsen biologisten vanhempien keskinäisen avioliiton perusteella. Legitimaatioperusteen voidaan hallituksen esityksen mukaan katsoa ainoastaan täydentävän kansalaisuuslain 9 §:ssä ja 26 §:ssä säädettyjä kansalaisuuden saantiperusteita. (Hallituksen esitys 235/2002 vp, yksityiskohtaiset perustelut.) Lisäksi ehdotetussa äitiyslaissa ei ole otettu käyttöön avioliittoon perustuvan isyysolettaman kaltaista vanhemmuusolettamaa. Legitimaatiota koskeva säännös voitaisiin siten jättää ennalleen.

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Kirkkokatu 12
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

30.01.2018

Kansalaisuuslain 33 § koskee kansalaisuuden menettämistä väärien tietojen antamisen perusteella. Pykälän 2 momentin toisessa virkkeessä säädetään, että lapsi ei kuitenkaan voi menettää Suomen kansalaisuutta, jos lapsen vanhempi on Suomen kansalainen. Koska säännös ei edellytä vanhemmalta tiettyä sukupuolta, sitä ei tarvitsisi muuttaa.

Kansalaisuuslain 40 §:n 2 momentin mukaan maistraatti ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle Suomessa syntyneestä lapsesta, jos lapsen vanhemmat on väestötietojärjestelmään merkitty kansalaisuudettomiksi tai jos vanhempien kansalaisuus on tuntematon. Tämäkään säännös ei edellytä vanhemmilta tiettyä sukupuolta, joten sitä ei tarvitsisi muuttaa.

Kansalaisuuslain 60 § on siirtymäsäännös, jonka mukainen kansalaisuusilmoitus oli tehtävä viimeistään kesällä 2008. Lisäksi pykälän 2 momentissa on viitattu vanhempaan sukupuolta erittelemättä. Tätä lainkohtaa ei siten tarvitsisi muuttaa.

Todettakoon vielä, että kansalaisuuslain 9 §:n 2 momentti, jossa säädetään vanhemmille annetun kansainvälisen suojelun vaikutuksesta lapsen kansalaisuuteen, ei edellytä kummaltakaan vanhemmalta tiettyä sukupuolta. Sitä sovellettaisiin siten sellaisenaan molempiin äiteihin. Sama koskee kansalaisuuslain 12 §:n 2 momenttia siltä osin kuin siinä säädetään lapsesta, jonka vanhempien kansalaisuus on tuntematon.

2 Lakiehdotus

Laki

kansalaisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansalaisuuslain (359/2003) 9, 12, 26 ja 32 §, seuraavasti:

9 §

Lapsi

Lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden, jos:

1) äiti on Suomen kansalainen;

2) isä on Suomen kansalainen; ja

a) avioliitossa lapsen äidin kanssa; tai

b) lapsi syntyy Suomessa ja miehen isyys lapseen vahvistetaan;

3) isä on kuollut, mutta oli kuollessaan Suomen kansalainen; ja

a) avioliitossa lapsen äidin kanssa; tai

b) lapsi syntyy Suomessa ja miehen isyys lapseen vahvistetaan; tai

4) lapsi syntyy Suomessa eikä saa syntyessään minkään vieraan valtion kansalaisuutta, eikä hänellä syntymänsä perusteella ole edes toissijaisesti oikeutta saada minkään vieraan valtion kansalaisuutta.

Suomessa syntyvä lapsi saa syntymäpaikan perusteella Suomen kansalaisuuden, jos lapsen vanhemmilla on Suomessa pakolaisen asema tai jos heille muutoin on annettu suojelua kansalaisuusvaltionsa viranomaisia vastaan. Lisäksi edellytetään, että lapsi ei saa kummankaan vanhempansa kansalaisuutta muutoin kuin rekisteröimällä lapsen syntymä vanhemman kansalaisuusvaltion viranomaisessa tai muulla tämän valtion viranomaisen myötävaikutusta edellyttävällä tavalla. Jos edellä tarkoitettua suojelua on annettu vain toiselle vanhemmista, edellytetään myös, että lapsi ei saa syntyessään eikä hänellä syntymänsä perusteella ole edes toissijaisesti oikeutta saada toisen vanhempansa kansalaisuutta.

Jos lapsella on äitiyslain (X/2018) nojalla kaksi äitiä,

1) lapsen synnyttäneeseen äitiin sovelletaan, mitä 1 momentin 1 kohdassa säädetään äidistä; ja

2) äitiyslain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun äitiin sovelletaan, mitä 1 momentin 2 b kohdassa ja 3 b kohdassa säädetään isästä.

12 §

Löytölapsi ja kansalaisuudeltaan tuntemattomien vanhempien lapsi

Suomessa tavattavaa löytölasta pidetään Suomen kansalaisena niin kauan kuin hänen ei ole todettu olevan vieraan valtion kansalainen. Jos lapsi on todettu vieraan valtion kansalaiseksi vasta sen jälkeen, kun hän on täyttänyt viisi vuotta, lapsen Suomen kansalaisuus kuitenkin säilyy.

Suomessa syntynyttä lasta, jonka vanhempien kansalaisuus on tuntematon, pidetään Suomen kansalaisena niin kauan kuin hänen ei ole todettu olevan vieraan valtion kansalainen. Sama koskee Suomessa avioliiton ulkopuolella syntynyttä lasta, jonka

synnyttäneen äidin kansalaisuus on tuntematon. Jos lapsi on todettu vieraan valtion kansalaiseksi vasta sen jälkeen, kun hän on täyttänyt viisi vuotta, lapsen Suomen kansalaisuus kuitenkin säilyy.

26 §

Ulkomaalainen, jonka isä *tai äiti* on Suomen kansalainen

Ulkomaalainen, joka ei saa 9 §:n nojalla Suomen kansalaisuutta, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänen syntyessään isä *tai äitiyslain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti* oli Suomen kansalainen ja hän syntyi:

1) Suomessa ja isyys *tai äitiys* vahvistettiin vasta hänen täytettyään 18 vuotta tai avioiduttuaan tätä nuorempana; tai

2) Suomen ulkopuolella ja isyys *tai äitiys* on vahvistettu.

32 §

Isyyden *tai äitiyden* kumoamisen vaikutus

Jos aviomiehen isyys on kumottu tai isyyden kumoamiseen johtanut kanne on nostettu ennen kuin lapsi on täyttänyt viisi vuotta, taikka jos vahvistettu isyys *tai vahvistettu äitiys* on kumottu tai isyyden *tai äitiyden* kumoamiseen johtanut kanne on nostettu viiden vuoden kuluessa isyyden *tai äitiyden* vahvistamisesta, voidaan päättää, että lapsi menettää isän *tai äidin* kansalaisuuden perusteella saadun Suomen kansalaisuuden. Päätös tästä tehdään lapsen tilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella. Arvioinnissa on otettava huomioon etenkin lapsen ikä ja siteet Suomeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3 Yksityiskohtaiset perustelut

9 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi myös ne tilanteet, joissa lapsella on äitiyslain nojalla kaksi äitiä. Uuden 3 momentin mukaan lapsen synnyttäneeseen äitiin sovellettaisiin, mitä 1 momentin 1 kohdassa säädetään äidistä. Äitiyslain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun äitiin puolestaan sovellettaisiin, mitä 1 momentin 2 b ja 3 b kohdassa säädetään isästä. Äitiyden vahvistaminen rinnastuisi siten isyyden vahvistamiseen.

12 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 2 momentissa mainitun äidin täsmennettäisiin tarkoittavan lapsen synnyttänyttä äitiä.

26 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkomaalainen, joka ei saisi Suomen kansalaisuutta 9 §:n perusteella, saisi eräissä tilanteissa Suomen kansalaisuuden ilmoituksesta myös äitinsä kansalaisuuden perusteella. Pykälää sovellettaisiin vahvistettuun äitiyteen samalla tavalla kuin vahvistettuun isyyteen. Ulkomaalainen saisi siten ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänen syntyessään äiti oli Suomen kansalainen, hän syntyi Suomessa ja äitiys vahvistettiin vasta hänen täytettyään 18 vuotta tai avioiduttuaan tätä nuorempana. Ulkomaalainen saisi Suomen kansalaisuuden ilmoituksesta myös, jos hänen syntyessään äiti oli Suomen kansalainen, hän syntyi Suomen ulkopuolella ja äitiys on vahvistettu.

Samalla muutettaisiin pykälän otsikko vastaamaan sen uutta sisältöä.

32 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että vahvistetun äitiyden kumoaminen vaikuttaisi lapsen kansalaisuuteen samalla tavalla kuin vahvistetun isyyden kumoaminen. Jos vahvistettu äitiys on kumottu viiden vuoden kuluessa äitiyden vahvistamisesta, voitaisiin päättää, että lapsi menettää äidin kansalaisuuden perusteella saadun Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuuden menettämisestä voitaisiin päättää myös, jos äitiyden kumoamiseen johtanut kanne on nostettu viiden vuoden kuluessa äitiyden vahvistamisesta. Päätös siitä, menettääkö lapsi Suomen kansalaisuuden äitiyden kumoamisen vuoksi, tehtäisiin lapsen tilanteen samanlaisen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella kuin isyyden kumoamisen yhteydessä.

Myös pykälän otsikko muutettaisiin sen uutta sisältöä vastaavaksi.

Voimaantulosäännös. Lain on tarkoitettu tulevan voimaan yhtäaikaisesti äitiyslain kanssa eli aikaisintaan pp.kk.vvvv.

30.01.2018

Lainsäädäntöjohtaja Riitta Koponen

Erityisasiantuntija Hanna Pihkanen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 30.01.2018 klo 12:05. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu
Eduskunnan lakivaliokunta
Valiokuntaneuvos Tuokila

Tiedoksi
Ministeri Risikko
Kansliapäällikkö Aalto
Erityisavustajat Rytilä ja Salo
Sihteerit Lummi, Vihervirta ja Landström
HKO/oikeudellinen tuki
MMO esittelijät